

Політика у сфері боротьби зі злочинністю: стан та перспективи

**наукові читання пам'яті фундатора
теорії кримінальної політики
професора М.П.Чубинського**

Навчально-науковий юридичний інститут
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Західний регіональний науковий центр
Національної академії правових наук України

Навчально-науковий центр дослідження проблем політики у
сфері боротьби зі злочинністю

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України

Івано-Франківський обласний осередок Громадської організації
«Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Політика у сфері боротьби зі злочинністю: стан та перспективи

За загальною редакцією
заслуженого діяча науки і техніки України, член-кореспондента
НАПрН України, д.ю.н., проф. П. А. Фріса

УДК 343.2.01
ББК 67.9 (4Укр)
П50

Рецензенти:

Батиргарєєва Владислава Станіславівна – директор Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України, доктор юридичних наук, професор;

Бурдін Володимир Миколайович – декан юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор

П 50 Політика у сфері боротьби зі злочинністю: стан та перспективи: колективна монографія / за заг. ред. проф. П.А. Фріса. Київ, Ваїте, 2025 - 202 с.

ISBN 978-617-7627-85-1

У колективній монографії розглядаються теоретичні та прикладні проблеми політики у сфері боротьби зі злочинністю й особливості її реалізації в правотворчій та правозастосовчій діяльності.

Для науковців, аспірантів, студентів, практиків і широкого загалу читачів.

© Колектив авторів, 2025

© Навчально-науковий юридичний інститут
Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника, 2025

Видано за сприяння Програми підтримки ОБСЄ для України в межах проекту «Підтримка Верховного Суду та вищих судів у реалізації судової реформи та забезпеченні доступу до правосуддя в умовах війни». Погляди, викладені у виданні, належать авторам матеріалів і не можуть вважатися такими, що виражають офіційну точку зору ОБСЄ.

Зміст

Ігор Цепенда

ПОСЛІДОВНИКИ М. П. ЧУБИНСЬКОГО 7

**РОЗДІЛ 1. МИХАЙЛО ПАВЛОВИЧ ЧУБИНСЬКИЙ – ФУНДАТОР
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ 9**

Павло Фріс

Слово про Михайла Чубинського 10

Анатолій Музика

Вчення Михайла Павловича Чубинського про кримінальну
політику і теперішнє розуміння проблеми 19

Сергій Адамович

Михайло Павлович Чубинський – державотворець Української
революції 1917 – 1921 рр.: між українською ідентичністю і
російською індоктринацією 28

Василь Костицький

Декілька тез про українську філософію права 36

Дар'я Валобанова

Ідеї М.П. Чубинського в сучасній кримінальній політиці України . . . 40

Вікторія Шпіляревич

Вчення про кримінальну політику у поглядах М.П. Чубинського
як представника соціологічної школи кримінального права 45

Лілія Тімофєєва

Розуміння реформування законодавства в роботах М.П. Чубинського 48

**РОЗДІЛ 2. ДОКТРИНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ 53**

Юрій Баулін

Співвідношення принципів кримінально-правової політики і
принципів Проекту КК України 54

Наталія Гуторова

Принцип пропорційності щодо кримінальних правопорушень у
сфері охорони здоров'я 59

Юрій Пономаренко

Кримінально-політичні і кримінально-правові питання
пеналізації корупційних і пов'язаних з корупцією кримінальних
правопорушень в Україні на сучасному етапі 64

Віталій Гацелюк

Фактори криміналізації: прірва між бажаним та дійсним (через
історичну традицію до криміналізаційної ситуації). 75

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ТРЕНДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ 81

Віктор Гришук

Суб'єктивне кримінальне право в кримінальних правовідносинах . . . 82

Вячеслав Туляков

Цілі покарання у європейському вимірі. 88

Наталія Савінова

Кримінально-правова політика транзитивної юстиції: соціальні виклики як індикатори напрямків 93

Олександр Житний

Про відповідальність акторів кримінально-правової політики 98

Галина Жаровська

Конфігурація транснаціональної організованої злочинності: виклики майбутнього 102

Вадим Харченко

Кримінальний кодекс України: ultima ratio чи механізм залякування? 108

Олександр Марін

Тенденції кримінально-правової політики сучасної України 116

Юрій Микитин

Основні установчі договори як джерела кримінально-правової і кримінально-процесуальної політики Європейського Союзу. . . . 120

Олена Євдокімова

Питання кримінально-правової політики, пов'язанні з впровадженням пробаційного нагляду як виду покарання 124

Tomasz Kośmider

Europejska strategia bezpieczeństwa wewnętrznego - w świetle dokumentów rangi strategicznej Unii Europejskiej 133

РОЗДІЛ 4. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА:

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЗВ'ЯЗКИ 135

Олексій Литвинов

Особливості менеджменту та кримінально-правове супроводження функціонування вищого навчального закладу прифронтового міста: сучасні реалії 136

Оксана Кваша

Відновлення справедливості національними судами: потенціал перехідного правосуддя 142

Олександр Козаченко

Таксономічний вимір сучасної системи кримінально-правових заходів 146

Вячеслав Смельянов

Микола Пахнін

Кримінально-правова політика та проблеми законотворення 150

Андрій Андрушко

Значення концепції злочину геноциду Рафала Лемкіна для
сьогодення 153

Юлія Кернякевич-Танасійчук

Кримінально-виконавча політика України як предмет навчально-
наукових досліджень. 160

Микола Карчевський

Аналіз відкритих даних кримінальної статистики: мета,
можливості, перспективи 164

Ірина Варивода

Вплив інформатизації кримінального провадження на розвиток
кримінальної процесуальної політики України 172

РОЗДІЛ 5. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА ВОЄННОГО**СТАНУ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ І МАЙБУТНЬОГО 177****Ігор Медицький**

Обумовленість кримінально-правової політики кримінологічною
складовою: контекст воєнного стану 178

Ігор Козич

Особливості функціонування кримінально-правової політики в
умовах воєнного стану. 184

Євген Письменський

Формування політики у сфері боротьби з корупційними
кримінальними правопорушеннями в умовах воєнного стану. . . . 187

Володимир Мина

Кримінальна відповідальність поліцейських Національної поліції
України за діяння, вчинені під час оборони держави: окремі
питання 192

ЮЛІЯ КЕРНЯКЕВИЧ-ТАНАСІЙЧУК

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри судочинства,
Навчально-науковий юридичний інститут
Прикарпатського національного
університету
імені Василя Стефаника*

Кримінально-виконавча політика України як предмет навчально- наукових досліджень

Кримінально-виконавча політика України є одним з елементів, а також завершальною ланкою та кінцевим етапом у системі такого складного політико-правового явища як політика у сфері боротьби зі злочинністю України [1, с. 17], яка визначає принципи, стратегію, завдання та напрями правотворчої та правозастосовної діяльності держави у сфері виконання призначених судами покарань особам, які визнані винними у вчиненні кримінальних правопорушень.

Усе дедалі частіше предметом досліджень учених стають питання кримінально-виконавчої політики України, постійно зростає наукова зацікавленість щодо її проблем.

Так, кандидатська дисертація В.В. Кондратішиної є комплексним дослідженням питань формування та реалізації кримінально-виконавчої політики України. У своїй роботі авторка досліджує кримінально-виконавчу політику України як складову частину змісту внутрішньої політики держави; встановлює співвідношення та характеризує взаємодію кримінально-виконавчої політики України з іншими складовими елементами політики у сфері боротьби зі злочинністю; визначає зміст та проблеми реалізації кримінально-виконавчої політики України; окреслює шляхи реалізації та вдосконалення кримінально-виконавчої політики України [2].

М.М. Яцишин у докторській дисертації досліджує історико-правові засади кримінально-виконавчої політики України [3].

У докторському дослідженні П.А. Фріса на тему «Кримінально-правова політика України» здійснено порівняльно-правовий аналіз кримінально-правової та кримінально-виконавчої політики України

як складових частин політики у сфері боротьби зі злочинністю. У результаті аналізу зроблено слушний висновок, що кримінально-правова політика завжди є первинною відносно кримінально-виконавчої політики.

Як зазначає П.Л. Фріс: «Завданням кримінально-виконавчої політики є насамперед забезпечення реалізації кримінальної відповідальності й досягнення цілей, визначених ст. 1 Кримінального кодексу України. З цією метою кримінально-виконавча політика формулює власну систему цілей та завдань, які підпорядковані визначеним кримінально-правовою політикою» [4, с. 194].

Кримінально-виконавчу політику як складову політики у сфері боротьби зі злочинністю проаналізовано в дисертації О.Д. Максимів на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему «Теоретичні засади політики України у сфері протидії злочинності» [5].

Кримінологічні засади формування кримінально-виконавчої політики України на сучасному етапі стали предметом дисертації М.Ю. Кутєпова на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук [6].

Кандидатська дисертація Є.І. Огородника є комплексним дослідженням механізму реалізації кримінально-виконавчої політики України та її реформування на сучасному етапі [7].

Дисертація К.В. Муравйова на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук присвячена питанням адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань [8].

В.В.Василевич на рівні монографічного дослідження кримінологічної політики України проаналізував її співвідношення і взаємозв'язок з іншими видами антикримінальної політики держави (у тому числі кримінально-виконавчою політикою), а також визначив шляхи реалізації кримінологічної політики в кримінально-виконавчому законодавстві України [9].

Автори провідних навчальних підручників та посібників з кримінально-виконавчого права також не стоять осторонь вивчення питання кримінально-виконавчої політики.

Окремий розділ «Політика у сфері виконання кримінальних покарань» містить і навчальний посібник «Кримінально-виконавче право України» за редакцією А.Х. Степанюка [10]; два параграфи, в яких проаналізовано поняття та принципи кримінально-виконавчого права, наявні у підручнику «Кримінально-виконавче право України»

за редакцією В.М. Трубникова [11]; окремий параграф «Політика у сфері виконання покарань» передбачений у «Кримінально-виконавче право» за редакцією В.В. Голіни та А.Х. Степанюка [12]. Цій проблемі присвячені окремі розділи і в підручниках «Кримінально-виконавче право України. Загальна та Особлива частини» за загальною редакцією О.М. Литвинова та А.Х. Степанюка [13] та «Кримінально-виконавче право України» за загальною редакцією Є.Ю. Бараша [14].

Ще одним аргументом на користь доцільності формулювання дефініції «кримінально-виконавча політика» на законодавчому рівні є твердження, що однією з основних форм реалізації політики у сфері виконання кримінальних покарань виступає кримінально-виконавче право та законодавство [10, с. 24]. Відтак, наукова і навчальна зацікавленість питаннями кримінально-виконавчої політики свідчить про необхідність законодавчого закріплення поняття «кримінально-виконавча політика» та визначення її завдань і цілей.

Слід зазначити, що сьогодні в умовах воєнного стану в Україні в дослідженнях кримінально-виконавчої політики України зміщені акценти на її безпековий потенціал, а також на нові виклики, що обумовлені воєнним станом та на особливості її реалізації з огляду на процеси інтеграції України в Європейське Співтовариство.

Бібліографія

1. Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Кримінально-виконавча політика України: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2019. 336 с.
2. Кондратішина В.В. Кримінально-виконавча політика України: формування та реалізація: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2009. 275 с.
3. Яцишин М.М. Історико-правові засади кримінально-виконавчої політики України: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. 440 с.
4. Фріс П.А. Кримінально-правова політика України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2005. 440 с.
5. Максимів О.Д. Теоретичні засади політики України у сфері протидії злочинності: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2016. 334 с.
6. Кутєпов М.Ю. Кримінологічні засади формування кримінально-виконавчої політики України на сучасному етапі: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 203 с.
7. Огородник Є.І. Механізм реалізації кримінально-виконавчої

- політики України та її реформування на сучасному етапі: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 215 с.
8. Муравйов К.В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2017. 440 с.
 9. Василевич В.В. Кримінологічна політика України: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 434 с.
 10. Гель А.П., Семаков Г.С., Яковець І.С. Кримінально-виконавче право України: навч. посібник / за ред. проф. А.Х. Степанюка. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 624 с.
 11. Кримінально-виконавче право України: підручник / В.М. Трубников, В.М. Харченко, О.В. Лисодєд та ін.; за ред. В.М. Трубникова Харків: Право, 2001. 384 с.
 12. Кримінально-виконавче право: підручник / В.В. Голіна, А.Х. Степанюк, О.В. Лисодєд та ін.; за ред. В.В. Голіни і А.Х. Степанюка. Харків: Право, 2015. 392 с.
 13. Кримінально-виконавче право України. Загальна та Особлива частини: підручник / О.М. Литвинов, А.Х. Степанюк, І.С. Яковець, К.А. Автухов, А.П. Гель, С.В. Лосич, Є.С. Назимко; за заг. ред. д.ю.н., проф. О.М. Литвинова та д.ю.н., проф. А.Х.Степанюка. Київ: ВД «Дакор», 2015. 632 с.
 14. Кримінально-виконавче право України: підручник: ТОМ I (у 2-х т.) / А.А. Музика, В.Я. Конопельський, Є.О. Письменський та ін.; за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.Ю. Бараша. Київ: Нац. акад. внутр. справ, ФОП Кандиба Т.П., 2018. 364 с.